

УДК 631.162:657.21

Управління трансакційними витратами сільськогосподарських підприємств

Корабахіна А.Ю., здобувач

Миколаївський національний аграрний університет

Формування системи витрат сільськогосподарських підприємств є складаним процесом, на який впливають такі фактори як галузь та розміри виробництва, організаційно-правова форма власності, рівень організації бухгалтерського обліку тощо. В структурі витрат підприємств здебільшого найбільшу питому вагу займають саме прямі виробничі (трансформаційні) витрати, які входять до собівартості продукції (робіт, послуг), а найменшу – невикористані (трансакційні) витрати, які пов'язані із здійсненням процесу управління та збуту. На сьогодні, масштабного характеру набули наукові роботи, присвячені формуванню механізму управління виробничими витратами, але, варто наголосити, що в них недооцінюється роль трансакційних витрат, як таких, що впливають на фінансовий результат, що є перешкодою для розгортання процесу створення ефективної практичної системи управлінського обліку.

Трансакційні витрати, на відміну від трансформаційних, не беруть участі у біологічних перетвореннях сільськогосподарських культур. Це витрати ресурсів (грошей, часу, праці) на управління підприємством, його грошовими потоками, планування, контроль тощо [2]. Дослідженням сутності трансакційних витрат присвячені праці Р. Коуза, Р. Капелюшнікова, К. Ерроу, Д. Норта, О. Уільямсона, Дж. Ходжсона, А. Шастітко та ін. Серед вітчизняних науковців, які вивчають природу виникнення таких витрат, варто відмітити С. Архієреєва, Л. Базалієва, М. Вергуненко, Н. Волоснікова, Г. Дугінець, Я. Зінченко та ін.

Посилення ролі невиробничих витрат в структурі загальних витрат аграрних підприємств зумовлено специфічністю вітчизняного інформаційного середовища. Так, попри публічність звітності, сьогодні складно отримати ділову інформацію про контрагента, як результат, договірні відносини в більшій мірі носять довірчий характер, і базуються на добросовісності учасників таких відносин. Для цілей управління трансакційними витратами на сільськогосподарських підприємствах важливу роль відіграє їх класифікація за видами (рис.1). При цьому кожному сільськогосподарському підприємству варто розробити таку класифікацію, узгоджуючи її з умовами та особливостями, притаманним його виробництву, та відобразити її в Наказі про облікову політику.

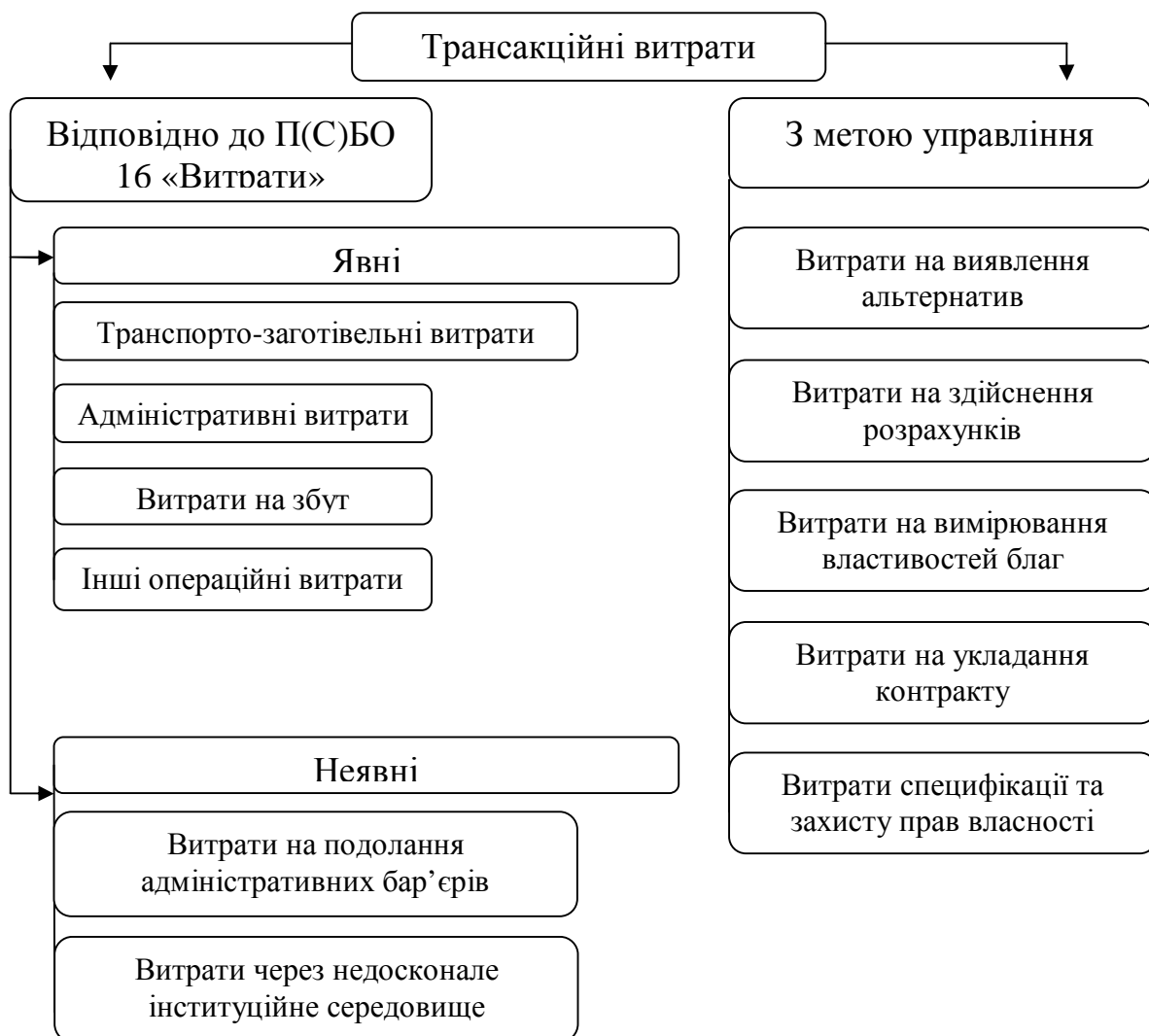

Рисунок 1 Класифікація трансакційних витрат у сільському господарстві

Джерело: сформовано автором з використанням [2]

Дані про трансакційні витрати не знаходять свого прямого відображення у фінансовій звітності (лише опосередковано у складі витрат звітного періоду), так як відсутня процедура узагальнення інформації про них. Оскільки в межах інформаційного простору фінансового обліку трансакційні витрати не відстежуються, це перешкоджає проводити аналіз та оцінку динаміки цієї категорії витрат за складовими або в загальній структурі витрат підприємства, простежувати каузальний взаємозв'язок між величиною трансакційних витрат і зміною розміру прибутку [3].

Складність процесу управління трансакційними витратами сільськогосподарських підприємств, пов'язана з нерівномірністю в часі грошових потоків, низьким рівнем кваліфікації управлінського персоналу, організації бухгалтерського та управлінського обліку тощо. В час жорсткої ринкової конкуренції кожне підприємство прагне нарощувати власний капітал шляхом підвищення прибутковості та мінімізації витрат, важливу роль при цьому має відігравати інформаційно-консультаційна система через активізацію діяльності дорадничих служб для задоволення інформаційних потреб фермерських господарств, кооперативів, суб'єктів малого підприємництва, які мають низький рівень платоспроможності, і через це низьку здатність замовляти сільськогосподарські дорадчі послуги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [Електронний ресурс] : затв. наказом Міністерства фінансів України № 318 від 31.12.1999 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
2. Кірейцев Г.Г. Облік, аналіз і контроль трансакційних витрат: Навч. посібник / Г.Г. Кірейцев, В.С. Литвиненко. – К.: Фітосоціоцентр, 2013. – 159 с.
3. Пальчук О.В. Проблеми формування інформаційного забезпечення управління трансакційними витратами в системі бухгалтерського обліку / О.В. Пальчук, О.О. Очеретяна // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки . – 2012. – Вип. 22(2). – С. 428-433. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npkntu_e_2012_22\(2\)_73.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npkntu_e_2012_22(2)_73.pdf)